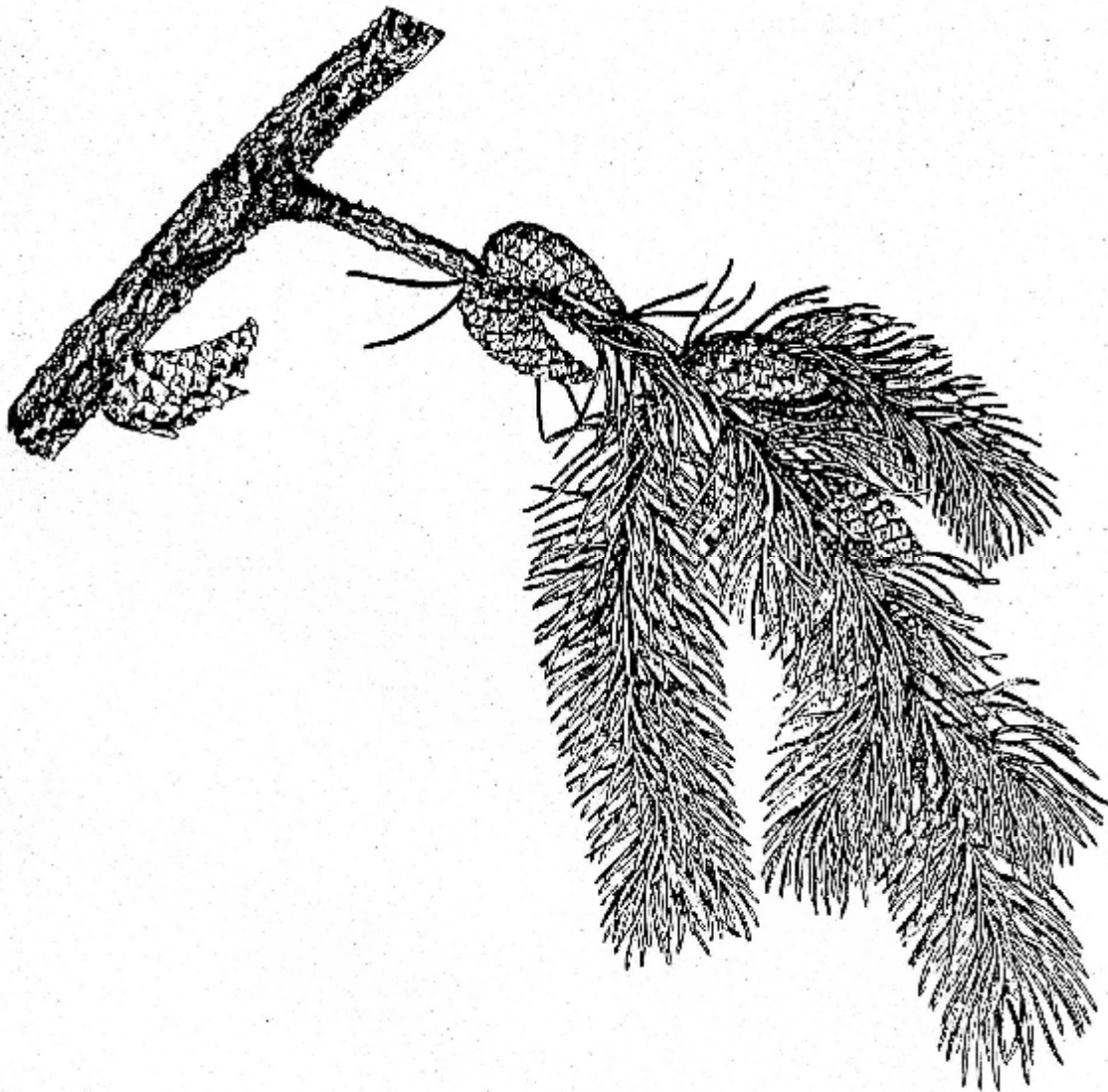

FOLIA SELECTA

KUKLAY ANTAL: Pilinszky János <i>Merre, hogyan?</i> c. verséről.....	1
DABÓCI MÁRIA: Kontempláció a világban.....	2
KUKLAY ANTAL: Cigányok és magyarok	7
A BUENOS AIRESI NYILATKOZAT	9
FLORILEGIUM – a kishitúségről.....	11

Köröm, 1999. december

MERRE, HOGYAN?

Mit tudom én.

Amerre a katonák.

Ahogy a tenger.

Amerre a katonák a vereségben.

Ahogy a tenger az összetörött szentségtartóban.

Kedélyünk hullámzik, mint a tenger. A remény magasából a kétségbeesés hullámvölgyébe zuhanunk.

Mit válaszoljon a költő, a vátesz a Nagy Csalódás Korában a felé irányuló kérdésre: Merre, hogyan?

Vesse le az ünnepi tógát és tárja fel reményvesztett didergő lelkét? Vagy magának is hazudva bízassa övét a „holt fény s ködvárak” diadalmas ostromára?

Vagy tegyen tanúságot „gyötrő és hányatott reményéről”, a lepecsételt sír éjszakájában felderengő húsvéthajnali fényről?

A költői kép egy tengerparti város úrnapi körmenetét sejteti. Lovas bandérium kíséri az ünnepi menet élén baldachin alatt lépkedő papot. Kezében a monstrancia, az úrmutató. Az arany sugárkoszorú közepében kerek üvegablakon át látni a hófehér szentostyát. A lovak hírtelen megvadulnak, a pap kezéből kiesik a szentségtartó, s ablaka ezernyi szilánkra törik. De minden egyes üvegcserepben tovább tükröződik a tenger.

A vers balladai homályában Rosdy Pál szavai igazítottak el, aki az Új Ember szerkesztőségében napról-napra együtt ebédelt a költővel:

„Jánost nagyon felvillanyozta 56 – mesélte – és a forradalom leverése mélységes depresszióba sodorta. Erről a lelkiállapotáról beszél az összetört szentségtartó. A verset sokáig nem merte publikálni. Mikor azután megjelentette, hetekig félelemben élt. Várta, hogy izgatás miatt letartóztatják.”

Hogyan számoljak be erről készülő kötetemben a Kádár korszak vége felé? Nyilván csak általánosságban emlegetve a kis népek leverett szabadságharcait:

Sikerorientált civilizációnk génjeinkbe programozza a nagyhatalmak jelszavát: Előre, diadalmasan! De „Isten időről-időre átvérzi a történelem szövetét”. A kis népek elbukott szabadságharcai és a nagy tömegek iszonyú szenvedései a bennük rejtőző végtelen Isten, a vereség Istene ígését hirdetik: „boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa!”

Kontempláció a világban *

„A kitépott öreg fa, amely néhány gyökerével még a földbe kapaszkodik, néhányat pedig már átengedett az égi szeleknek”, szeretne „még egy kis ideig némi gyümölcsöt hozni”. Erre gondolt Jacques Maritain a kolbsheimi kertben egy vihartépázott öreg cseresznyefa előtt 1961 nyarán. (Előszó a *Carnet de Notes*-hoz, OEC** XII, p. 127.) A hatvanas, hetvenes években született írások ennek az öreg fának a gyümölcsei. Közülük való *A garonne-i paraszt* – ez az utolsónak szánt, végül mégsem utolsó műve.

Maritain ezekben az években is „tökéletesen önmaga marad és koherens, s ez nem csupán gondolkodására jellemző, hanem elmondható a gondolkodása és élete közötti kapcsolatról is” – írja Michel Nurdin kistestvér Toulouse-ból most tavasszal egyik levelében. A hatvanas években is érvényes Raissa Maritain naplójának ez a néhány sora: „Mindazt, ami Jacques műveiben van, mi előbb átéltük, megtapasztaltuk, megszenvedtük – a művészi és erkölcsi, a filozófiai és hitbéli kérdéseket éppúgy, mint az imára és kontemplációra vonatkozóakat. Mindent elsősorban azért kaptunk, hogy *átéljük*, mindegyikünk a természetének és Isten kegyelmének megfelelően.” (OEC XV, p. 369.) Ide kívánczik néhány mondat René Voillaume-tól, melyet Maritain temetésén mondott 1973-ban: „Nem vagyok filozófus és nem ezen a területen találkoztam Jacques-kal. De megajándékozott engem, megtanított – nemcsak írásaival, hanem még inkább egész életével, azzal, ahogyan tevékenykedett – az Igazság tiszteletére és szeretetére. Ez a tisztelet és szeretet vonatkozott a látható és láthatatlan világ minden igazságára és mindenk fölött az önmagától fönnálló Igazságra, aki Isten. Íme, ez annak a fénylő erőnek a forrása, amely kiáradt belőle és írásaiból.” (Michel Nardin: *Maritain et les Petits Freres de Jésus*, Cahiers Jacques Maritain 35. 1997. p. 18.)

Ahogy Szent Ferenc szerette és tisztelte a „Szegénység úrnőt”, úgy szerette és tisztelte Maritain az Igazságot. Egész életén át.

1926-ban írta Conteau-nak: „Ismerem azokat a tévedéseket, melyek pusztítják modern világunkat, s melyeknél ennek a világnak csak a fájdalma (*Réponse à Jean Cocteau*, OEC III, p. 724.) Maritain egész éltével válaszol erre a kérdésre. Munkássága egyrészt a foglyul ejtett igazság kiszabadítására irányul, másrészt pedig az ember felszabadítására, hogy képes legyen meglátni és befogadni az igazságot. S az új fogolykiváltó rendet - mint lassan megérlelődött

* Elhangzott 1999. június 10-én a MTA Filozófiai Intézete konferenciáján, *A garonne-i paraszt* megjelenése alkalmából

** Oeuvres Completes, Ed. Universitaires. Friburg Suisse, Ed. Saint Paul, Paris. Vol. I-XV. 1986 –1995.

benne – az útjainkon haladó, bármilyen életállapotban élő emberek közössége alkotja, azoké, akiket összeköt az igazság szeretet, s hisznek e szeretet láthatatlan sugárzásában. A látható és láthatatlan világ minden igazságáról van itt szó. Hogyan is írta Horváth Sándor? „Ha beleéljük magunkat Szent Tamás gondolatvilágába, akkor mintegy észre sem vesszük, mikor hagyjuk el a természet határait: csak a váratlanul előmlő, szokatlan világosság készlet bennünket eszmélkedésre, csak ennek eredményeképp tudjuk a határkövet letenni. A természetfölötti - Szent Tamás fölfogásában - a természetes folytatása mind ontológiailag, mind ismeretelméletileg és lélektanilag.” (Horváth Sándor OP Emlékkönyv, Szent István Társulat, 1985. 280-281. o.) Maritain az igazság e teljességes szemlélésében nagy tanítványa Szent Tamásnak. Ez annak a fénylő erőnek a forrása, amelyről Voillaume beszélt. S ezért tudott Maritain „élő tomizmust” közvetíteni, amely – mint ő maga mondta – nem a szeminárium formulákban mumifikált tomizmusa, afféle logikai üresség, anélkül, hogy valaha is megmutatná *felfedezéseinek* mikéntjét, anélkül, hogy megvolnának azoknak a nagy intuícióknak az eszméi, amelyekkel Szent Tamás élt, s amelyek fölfakadtak benne a valóság megtapasztalásából.” (In M. Nurdin: *Maritain et les Petits Preres de Jésus*, Cahiers J. Maritain 35. p. 25.) Maritain nem szorítkozott arra, hogy teológiailag védje az isteni igazságot, úgy gondolta, a tomizmus számára elérkezett annak az ideje, hogy „kilépjen az utcára, hogy filozófiáját a profán területén bontsa ki és keresse a pozitívumot mindenben”. Ez a fölfogás nem csupán szeretettel tiszteli az isteni transzcendenciát, hanem elősegít „egy teocentrikus humanizmust és a teremtmény rehabilitációját Istenben”. (*Réponse à Jean Cocteau*, OEC III, p. 724-725. és *La philosophie dans la foi*, OEC VI. p.79.) Ehhez a rehabilitációhoz minél teljesebb igazságában kell szemlélnünk az embert.

Eszembe jut Somogyi Győző egyik mondata a portré-filmjéből: „Az embernek a szemét hozzá kell tisztítani a látványhoz.” Az ember, a megváltott ember előttünk van minden titkával. Hozzá kell tisztítani a szemünket – magunkat. Szükséges ez ahhoz a szemlélethez, amellyel *A garonne-i paraszt* IV. fejezetében találkozunk. Amíg a harmincas évekből származó írásaiban Jacques Maritain a laikus keresztények méltóságának a fölismerését sürgeti, itt ezzel együtt azt is hangsúlyozza, hogy *minden ember* Krisztus Titokzatos Testének tagja, legalább is lehetőség szerint. (Tudjuk, hogy a szenttamási gondolatvilágban a potencialitásnak milyen súlya van!) „Az embereket – s itt kimondottan a nem-keresztényekről beszél Maritain – elsősorban, mint emberi személyeket szeretjük, akik legalább lehetőség szerint, tagjai a megtestesült Igazságnak. Mindenek előtt a maguk kifürkészhetetlen misztériumában szeretjük őket...” (*A garonne-i paraszt* Szent István Társulat - Kairosz, 109. o.)

Egy-egy korban valamely megérett igazság különböző oldaláról jelentkezik. Megrendítő volt számomra, amikor az idén tavasszal éppen ezeknek a gyönyörű soroknak az átolvasása után mentünk Jáger Margit keramikus művész kiállításának a megnyitására, s ott *Dinasztiák* címmel 50-60 db, díszes porcelán oszlopra állított, gondosan kimunkált emberi fejjel találkoztam. A nagy dinasztia,

az Emberi Dinasztia tagjai vagyunk mindnyájan. Mindenki hordozza, saját szépségével és nyomorúságával e dinasztia fenségét. A művészről szobrain keresztül üzen mindnyájunknak: Ismerd meg ó ember méltóságodat!

Ezt a méltóságot fokozta le – mint Maritain többször is megállapítja – a barokk kor spiritualitása. Naplójában barokk bűnnek nevezi azt a szétszakítottságot, amely a tökéletességre törekvést fönntartotta a papoknak és szerzeteseknek, míg a laikusság – a közgondolkodás szerint – tökéletlenségre van szánva, bűnös életre, amelyet a végén esetleg egy jó halállal megválthat majd az örök kárhozattól. „Nyugati civilizációnk századokon át szenvedett azon gyászos szeparatizmustól, amelynek jegyében természetellenes módon elszakították, elvágták egymástól – méghozzá mindenütt, az összes tevékenység szférájában – a keresztény laikus világi feladatát és azt a spirituális hivatást, amely abból fakad, hogy a laikus Isten népének a tagja. Mindenek előtt ezt a bajt kell orvosolni”. (A *garonne-i paraszt* 204. o.) Ezért szól *A garonne-i paraszt* jelentős része az útjainkra leszállt, nem kolostorok falai között, hanem az útjainkon megélt kontemplációról.

Mivel itt egyszerre van szó az igazságnak és az embernek a felszabadításáról, ezért nem szükségtelen egy kicsit a mélyére nézni a kontemplációnak.

A kontemplációt magyarra szemlélődéssel szoktuk fordítani. Ez azonban nem fejezi ki a lényegét. A szemlélődés merő értelmi tevékenység. De ez nem elég, ez nem kiteljesedett érték. A kontempláció ennél több: Valamely igazságtól való lenyűgözöttségnek mondhatjuk. Az igazság átéléséről van szó. A kontempláció nem pusztán értelmi tevékenység, hanem az akaratnak, az érzelmi világnak is tevékenysége. Megmozgatja az egész embert.

Minthogy sokféle igazság van, a kontemplációnak is vannak fokozatai. A kontempláció annál nagyobb érték, minél magasabb igazságról van szó.

Mivel az ember személy, számára a legmagasabb érték szükségszerűen személy, sőt a véges emberi személy fölötti személy. Olyan, akinél magasabbra nem emelkedhetünk, s aki mindenben, amit alkotott, maga-magát fejezi ki az ember számára. Azért, hogy megismertesse és megszerettesse magát az emberrel.

A tulajdonképpeni kontempláció mindenben keresztül, ami hat az emberre, amit megismerünk, Óvele, a személyi lét Teljességével teremt kapcsolatot.

Az útjainkon megélt kontemplációt sürgetve Maritain ennek a szeretetkapcsolatnak a kibontakozását szeretné elősegíteni, minden ember életében. Ez által fényesedne ki minden valóságnak a saját értéke, s ez lenne az igazi gazdagodás az ember számára. És az lenne az igazi növelés, gazdagítás, ha megtanítanánk az embert a magát közlő Isten jelenlétében élni, már fiatal korától. (Semmi sem annyira reális, mint Ő. S az ember nem is tud róla. Ő körülvesz, mint minden Teremtője és létben tartója – és észre sem veszem. Ez abnormális állapot.) Elgondolkozhatunk nevelési módszereinken! „Eleget mondtam arról e könyvben – olvashatjuk Maritainnál –, hogy lehet keresztényként filozofálni. De lehet keresztényként történelmet, irodalmat, matematikát is tanítani – nem úgy, hogy

magával a matematikával próbálunk valami keresztényit mondani, hanem úgy, hogy imádkozunk a tanulókért, szeretjük őket, továbbá azzal a móddal, ahogyan tanítunk...”(A *garonne-i paraszt*,. 293-294. o.) Vannak igazságok, amelyeket fontos lenne megismertetni a tanulókkal. Ilyen pl. a teremtett világ és az ember egymásra hangoltsága. Az az alapigazság, amelyen minden természettudományos kutatás nyugszik, hogy ti. az ember a világ dolgairól megfelelő, alkalmazható, igaz ismeretekre tehet szert. Hozzánk van címezve a világ! Föl lehetne hívni a figyelmet arra, hogy a lét adottságainak misztériuma nem rejtőzködő titok. Létezőként, minden fölkinálja magát, hogy általunk, általam ismert, fölismert, megismert legyen. El lehet ámulni ezen az önközlő igyekezeten. Az ember észre veszi azt is, hogy az igazság-csillámok önmaguknál teljesebbre, az Igazság teljességére utalnak. Azután föl lehet fedezni pl. az igazságnak és a szépségnek a kapcsolatát: „Hajlamosak voltunk azt hinni, írta Raissa Maritain a chartres-i katedrálisban tett látogatásukra emlékezve, hogy kizárólag az igazság jelenlétén nyugodhat a sok mennyei szépség egysége és harmóniája.” (Nagy barátságok, Szent István Társulat, 1986. 94.o.)

A hajlamot, a készséget arra, hogy észrevegyük ezeket az igazságokat, ezeket a kapcsolatokat, lehet erősíteni az emberben. Szeretném még megemlíteni, hogy az igazságok, bármilyen igazság szemlélése fölötti öröm, pl. akár a Thálesz tétel finom eleganciája által kiváltott öröm szavak nélkül is átsugárzik a tanulóra, segíti őt a tanulásban, és gazdagítja benne általában az igazság tiszteletét és szeretetét.

Talán ez a néhány példa is fölhívja a figyelmet arra, hogy milyen fontos lenne a metafizikai nevelés, a létbölcséleti szemlélet. Jelenleg mindaz, ami a tanulás által elkezdődik, a legtöbb esetben nem fejeződik be. Pedig ez a lenyűgözöttség bármely szintű igazságtól, jelentené a kontempláció kezdetét a világban, ahol igazság-, jóság-, szépségcsillámok között járunk.

Minden ismeret, ha nem válik Isten-élménnyé, elégtelen marad. Akiben viszont élete során az ismeretek Isten-élménnyé válnak, az az ember az idős kor elérésével is – sőt egyre inkább – a véget nem érő gazdagodás útján halad, minden egyéb kiüresedéssel, gyengeséggel egyidejűleg. Az egész emberi élet számára fontos lenne az a szemléletváltás, melyet Maritain sürget. Rendkívül fontos lenne az útjainkon, mindenhol, bármilyen hivatásban és életállapotban megélt kontempláció, vagyis minden igazság-, jóság-, szépség-részleg által Istentől, mindezek Teljességétől való lenyűgözöttség.

Ez napjainkban talán sürgetőbb, mint valaha. Ámbár mindig sürgető volt. De ma azért különösen fontos, mert a tudományos-technikai fejlődés következtében az anyagvilág ma többet tud nyújtani, mint régebben, s nagyobb annak a veszélye, hogy az ember a vágyaival ezekhez fordul és beletapad az anyagba. Ma nagyobb annak a veszélye, hogy az anyagvilág lenyűgözi az embert. A világgal kapcsolatban azt kell megtagadnunk, hogy belefajtsa maga-magába. A teremtést szeretnünk kell, igenelnünk kell.

Mindehhez szükséges a kegyelem és különösen szükségesek a Szentlélek ajándékai. Maritain könyvében bőven foglalkozik a Szentlélek ajándékaival fölgazdagított étellel.

Az előbbieken említett, a mindenben keresztül Istentől való lenyűgözöttség a szeretet viszonzásának a vágyát ébreszti az emberben. S ezzel átlépünk az erkölcsi kötelesség területére. Itt is vannak fokozatok. A legmagasabb: Végül az egész életen át egyre izzóbb szeretet-viszonzásban élni a Teljességes Személlyel. (A szeretet, az, hogy a lét szeretetben fürdik, magának a létnek a szerkezetéből olvasható ki.) „A legmagasabb erkölcsi kötelesség az Isten-szerelem - mondta nemrég Szent Tamásnak garonne-i paraszt korú, talán legnagyobb, még élő magyar tanítványa. - Ez a kötelességek kötelessége - folytatta - Ha suszter vagyok, ha fizikus. Ami ezt nem szolgálja, mi értelme van? Elmúlik az élet... mire volt jó? A keresztény ember normális állapota az Isten iránti szerelmi állapot, mindenben keresztül, a dolgokon, az embereken keresztül, de legfőképpen Jézusban, Jézuson keresztül. Mert nem csupán a teremtő okság, hanem a megtestesült, megváltó Isten jelenléte is körülvesz bennünket”.

Egymásnak adja át a szót a dunai és a garonne-i aggastyán: „Szemtől szemben kontemplálni Istent Jézus emberségében – mondja Maritain - kontemplálni Jézust a felebaráton keresztül, akit szeret és akit szeretünk: íme a világi tevékenységekben elkötelezett ember kontemplációjának két legkívánatosabb útja”. (A *garonne-i paraszt*, 328. o.) (S ide vezethet, erre nevelhet minden igazság kontemplációja, az a bizonyos lenyűgözöttség) „Szerelmi vallomásban kellene élni Jézus iránt, és rajta keresztül a háromszemélyű egy Isten iránt” – halljuk a Duna partjáról.

S végül adjuk át a szót újra Maritainnek, hogy ő fejezze be ezt a kis értekezést: „Mivel ejtettem néhány szót azokról az ajándékokról, amelyeket érdemtelenül kaptam Istentől, szeretném közülük megemlíteni a legnagyobbat: azt, hogy ötvenöt éven át, amióta (1906. június 11-én) mindhárman megkeresztelkedtünk, megoszthattam életemet két áldott lényel, Raissával és nővérével, akik egy igen zaklatott létezés szenvedései közepette pillanatnyi megingás nélkül őrizték meg hűségüket a kontemplatív imádsághoz, teljesen átadva magukat a Jézussal való egyesülésnek, a kereszt szeretetének, és annak a munkának, amelyet az ilyen lelkek láthatatlanul végeznek az emberek között. Tőlük tanultam meg, mit jelent a világban folytatott kontempláció. E téren korábban utolsó voltam, szellemi munkás lévén, aki hajlamos azt hinni, hogy már valóban átélt bizonyos dolgokat, ha a fejével kicsit megértette és filozófiájában értekezett róla. De tanításban, jó tanításban részesültem e két hűséges lélek tapasztalatai, fájdalmai és a tőlük nyert világosság által”. (A *garonne-i paraszt*, 273-274. o.)

CIGÁNYOK ÉS MAGYAROK ¹¹

Hárman mennek az úton egymás mögött két-két lépésnyire: egy férfi, egy gyermek és egy asszony. Menet közben hátra-hátra fordulva beszélgetnek, de a sorrendet és a távolságot következetesen megtartják. Egy cigány család. Amikor 26 évvel ezelőtt a püspököm kinevezett plébánosnak Körömbé, egy Miskolctól 25 kilométerre lévő 1100 lakosú faluba, mosolyogtam rajtuk. Később megértettem az ősi szokás eredetét: Vándorlás közben a vadonban a férfiak mentek elől és biztosították a családot, a nők hátulról védték a gyermekeket. Így indult el Indiából évszázadokkal ezelőtt egy-egy 25-30 fős nagycsalád nyugat felé. Egy faluhoz érkezve engedélyt kértek a bírótól – régen így nevezték nálunk a falu előljáróját – a letelepedésre a faluszéli legelőn. Elcserélték a helybeliekkel a vándorlás közben gyűjtött gombát, erdei gyümölcsöt, vesszőből font kosarat, fából kivájt teknőt lisztre, babra, szalonnára. A nők tenyéből és kivetett kártyából jóstak a falusi asszonyoknak, a férfiak alkalmi munkát végeztek. Ők készítették el törekkkel összegyűrt agyagból a házépítéshez szükséges vályogtéglát. A falusi házakat 50-100 évenként újjá kellett építeni, mert a tűz vagy az árvíz elpusztította. A házakat náddal vagy szalmával fedték. Ha az egyik kigyulladt, egy egész házsor, vagy a fél falu leégett. Ilyenkor néhány cigány család oda költözött és magának is épített egy körülbelül 3x3 méteres házikót: putrit – a szó szanszkrit nyelven házat jelent – egy ajtóval és egy ablakkal. A század közepéig a magyar falvak képéhez hozzátartozott a falu szélén lévő agyagbánya és mellette a cigány telep.

A tehetségesebbek a városba mentek. Megtanultak játszani az itteni hangszeren és a vendéglőkben, házi multságokon muzsikáltak. Így nagyon éles társadalmi és kulturális különbségek jöttek létre az „úri cigányok” és a „teknővájók” között. Külön kasztot képeztek a lókupecek és a szegkovácsok.

Magyarországtól nyugatra nem igen mehettek, mert ott már a középkorban minden föld magántulajdonba került, s a kóborlást halállal, vagy gályarabsággal büntették. De nálunk a legelő, az erdő és a földek közötti földutak köztulajdonban voltak és szabad volt rőzsét, gombát gyűjtögetni.

Évszázadokon át így élt egymás mellett szimbiózisban a magyar és a cigány lakosság, megőrizve saját nyelvüket, kultúrájukat. A második világháború utáni nagyarányú út-, gyár-, és házépítéshez a félig gépesített ipar igen sok segéd munkást igényelt. Ezek jelentős része a cigányok közül került ki. Ezek a férfiak a távolban dolgoztak, csak fizetéskor – hetente, vagy kéthetente – jöttek haza a hétvégére. Ilyenkor az egész család ünnepelt zenével, táncsal, borral,

¹ A tilburgi Szent Norbert plébánia híradója számára írt cikk. 1999. október.

pálinkával. Hiszen az ünnephez hozzátartozik az eksztázis. (Lásd a kánai menyegzőt a Bibliában: Micsoda botrány! A bor elfogyott és még mindenki józan!)

A modern életbe való bekapcsolódás, a hosszú távollét a családtól vegyes hatással járt. Aki megtanult bánni a pénzzel, a magyarokéhoz hasonló házat épített, gyermekeit iskolába járatta. Akinek ez nem sikerült, alkoholista lett és maradt a *putriban*. A század végén megindult automatizálás feleslegessé tette a szakképzetlen kézi munkásokat. Ráadásul a cigányok zömmel az ország keleti részén laknak, a kommunizmus utáni gyárépítések pedig javarészt az ország nyugati részén történnek, ahol fejlettebb az infrastruktúra. A falunkban a cigányok 95 százaléka munkanélküli.

Másik alaprobléma, hogy az életszínvonal emelkedésével és az egészségügy javulásával együtt járt a népességrobbanás. Falumban a század elején négy-öt cigány család lakott, ma a lakosság egyharmada, a gyermekek 70-80 százaléka cigány. (A magyar lakosságnál kétgyermekes a családmodell, és a fiatalok a városba áramlanak.) Kicsiben megéljük a harmadik világ problémáit. A közös iskola és munka ellenére a magyar és a cigány társadalom még élesen elkülönül. A vegyes házasság rendkívül ritka, s azt a magyar rokonság szégyennek tekinti. Az életszínvonal emelkedése után még be kell következni a kulturális színvonal nivellálódásának, s csak ez után következik a harmadik szakasz: a társadalmi különbségek, az előítéletek fokozatos eltűnése, s a vegyes házasságok számának növekedése. Ez több generációs, de történelmi léptékkel mérve nagyon gyors folyamat. Kétszáz év múlva olyanfajta különbség lesz Magyarország nyugati és keleti része között, mint manapság Olaszország északi és déli része között. Keleten sötétebb lesz a bőr- és hajszín, több lesz a gyerek, színesebb a folklór és az emberek érzelmi élete.

Ez a folyamat súlyos szociális problémákkal jár együtt: növekszik a bűnözés, az alkoholizmus, s már kopogtat az ajtón a kábítószer. (Jelenleg még csak tranzit ország vagyunk.)

Ezért olyan fontos a cigányok kulturális színvonalának az emelése. A falu most kezdett építeni egy 75 fős új óvodát három korcsoportnak. Jelenleg a 25 férőhelyes óvodában 42 gyermek van két korcsoportban. Az új óvoda falait nyáron az aalsti (Belgium) katolikus ipariskola volt növendékei építették föl, akik együtt dolgoztak az itteni cigány fiatalokkal. Ezeknek a kapcsolatoknak az anyagi segítségnél nagyobb jelentősége, hogy a belga fiatalok viselkedése segített ellensúlyozni azt a rombolást, amit a TV amerikai filmjei okoznak hagyományos erkölcsök lerombolásával és a konzumista társadalom eszményeinek elültetésével.

»A BUENOS AIRESI NYILATKOZAT«

Család és élet, ötven évvel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata után*

Bevezetés

Mi amerikai politikusok és törvényhozók, nagyszámú küldöttség tagjaként, amelyek szinte minden amerikai nemzetet képviseltek, összesen több mint négyszáz résztvevő, valamint a kontinens egyházainak bíborosaiból, érsekeiből és püspökeiből álló csoportja, 1999. augusztus 3-5. között összeültünk Argentínában, Buenos Airesben a Pápai Családügyi Tanács meghívására.

Az államtitkár kardinálissal a Szentatya jelentőségteljes atyai üzenetet küldött számunkra. Hálásan köszönjük bölcs tájékoztatásait, amelyekből ihletet és lendületet meríthettünk, valamint azt a bizalmat és reményt, amellyel mellettünk áll ebben a fontos és nagy körültekintést igénylő feladatban.

Őszinte köszönettel tartozunk az Argentin Köztársaság elnökének, Dr. Carlos Saúl Menem úrnak nagylelkű együttműködéséért, a meleg fogadtatásért és a találkozó megvalósításában kifejtett munkájáért. Ezt a találkozót »nemzeti ügynek« tartotta és személyesen kívánta megnyitni. Az argentin szenátus hasonlóan megkülönböztetett érdeklődést tanúsított az esemény iránt.

Hálánkat fejezzük ki az argentin egyháznak Buenos Aires érseke, mons. Jorge Mario Bergoglio SJ öméltósága személyében, aki a primási székesegyházban a megnyitó szentmisét celebrálta, valamint mons. Esteban Karlic, Paraná érseke az Argentin Püspöki Kar elnöke személyében, aki fogadott bennünket. Köszönetet kell mondanunk a Pápai Családügyi Tanácsnak, és elnökének, Alfonso López Trujillo bíboros úrnak és munkatársainak, valamint mons. Jean-Louis Tauran érsek úrnak, a Szentszék Államokkal való Kapcsolatok hivatala titkárának aki fontos üzenetet hozott.

Elismerésünket fejezzük ki mindazoknak, akik értékes munkát fejtettek ki a Pápai Családügyi Tanácsban, különösen Dr. Esteban Juan Caselli úrnak, az Argentin Köztársaság Szentszékhez akkreditált nagykövetének és Dr. Rodolfo Carlos Barra úrnak, a Magzati Jogok Védelme bizottság elnöki tanácsosának és mindazoknak, akik velük együttműködtek a találkozó sikeres megvalósításában.

* Amerikai politikusok és törvényhozók III. találkozója (1999. augusztus 3-5.)
L'Osservatore Romano - 1999. szeptember 6-7. hétfő- kedd

Az 1993. augusztusi Rio de Janeiroban és az 1996. júniusi Mexikó városban megtartott találkozók után ez a harmadik. Jelen alkalommal az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának ötvenéves távlatából a család és az élet* képezte megbeszéléseink tárgyát. Ez a téma az annyi bizonytalansággal teli és megkérdőjelezett, de egyben oly sok és megalapozott reménnyel is eltöltő Harmadik Évezred hajnalán hatalmas jelentőséget ölt. A család és élet védelme a politika és törvényhozás területén, valamint jogaik tiszteletben tartása alapvető feladat országaink és az egész emberiség jövője számára.

Határozati javaslatok

1. Örömteljes reménnyel gyűlünk össze az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) jóváhagyásával 1948. december 10-én kihirdetett Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata ötvenedik évfordulója alkalmából rendezett ünnepségre. Nagyra becsüljük a *Nyilatkozat* értékét és állandó megújító képességét mindabban, ami az emberi méltóság elismerésére irányul, annak a néhány fenntartásnak ellenére, hogy a dokumentum az individualizmus és a szubjektivizmus kialakulásához vezethet. Érdemes megjegyezni a nyilatkozat és a keresztény antropológia és etika közötti egyezést, bár az elsőben nincs semmilyen kifejezett hivatkozás Istenre. A *Nyilatkozat* kétségkívül megteremti az embernek és az ő transzcendens méltóságának a védelmét, amely sérthetetlen, elidegeníthetetlen és helyettesíthetetlen. II. János Pál így minősítette: «a jogtörténet egyik legértékesebb és legjelentősebb dokumentuma» (*Üzenet az ENSZ Közgyűlés elnökének az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 50. évfordulója alkalmából*, 98.XI.30.).
2. Nem kívánjuk itt megvizsgálni a Nyilatkozat minden részletét, még a kijelölt témához kapcsolódókat sem. Szükségesnek tartjuk azonban, hogy néhány pontot kiemeljünk és meghatározzuk azok értékét, valamint korlátait.
3. Az első megállapítás, hogy a Nyilatkozat **nem biztosítja a jogokat**, amelyeket meghatároz, hanem elismeri azokat. Arról van szó, hogy nem a Nyilatkozat alkotja a jogokat, **hanem elismeri és törvénybe foglalja azokat**, amennyiben az emberi személy méltóságára vonatkoznak. Ezek egyetemes jogok, bármilyen kultúrától, vallástól, politikai, társadalmi és gazdasági közegtől függetlenek, minthogy az emberi természethez kapcsolódnak és alapvető javainak kifejezői. Ily módon különböznek a magánjogoktól és magánjavaktól, amelyek másodlagosak az értékrendben, valamint az egy bizonyos kultúrához és ideológiához tartozó jogoktól, vagy bitorolt áljogoktól.
4. Megbeszéléseink második pontja arra a tényre összpontosul, hogy a *Nyilatkozat*ba foglalt jogok **egységes egészet** alkotnak, amelynek **közös alapja minden személy méltóságának elve**. Ezek közül akár egynek is a hatályon kívül helyezése emberségében sérti a személyt és ugyancsak sérti jogainak összességét, amely mintegy egységes hálót képez körülötte. II. János Pál szükségszerűen állapította meg, hogy a *Nyilatkozat* alapelveinek szelektív

felhasználása aláaknázza «a *Nyilatkozat* szerves felépítését, amely egyesít minden jogot a helyes, igazságos társadalmi rendhez szükséges többi joggal és többi kötelességgel és korláttal»

5. Megbeszéléseink harmadik kiemelt pontja **magára az emberi jogok alapelveire** hivatkozik. Az individualista értelmezés, amely az egyént elszigeteltnek, mintegy magánterületen lévőnek tekinti az állammal szemben, lényegében nem elegendő. Ezeknek a jogoknak alapja nem az egyén saját megelégedésében rejlik, hanem az ember és a család társadalmi jellegében. Az emberi jogok a természeti jogon alapszanak - azon, ami igazságos a természetes rend értelmében - s ez az emberiség bölcsességének megnyilvánulása. Ezek a jogok olyan ítélezői készséget tételeznek fel, amely követelményként tűzi ki a természeti jog tiszteletben tartását.
6. Nagy társadalmi értéke miatt kiemeljük és megerősítjük az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 16. cikkelyének c./ bekezdését: «*A család a társadalom természetes és alapvető sejtje és joga van arra, hogy a társadalom és az állam védelmét bírja*». Az életet és a családot nem csak úgy kell tekinteni, mint elidegeníthetetlen jogokat, hanem mint minden egyéb jog alapját és feltételét. Különösen a család képviseli azt az eredeti és kivételes területet, amely bármely más jog feltétele. A család jogai az emberi jogok alapsejtjét képezik. A család és az élet védelme az alapja és a csúcspontja az emberiséssé válás folyamatának, amely a rabszolgaság eltörlésével, valamint a férfi és nő közötti alapvető egyenlőség elismerésével kezdődött el. Ezért a családot a maga társadalmi alanyiségében kell elismerni. Joga van a társadalom és a nemzetközi közösség védelmére. Amennyire az egyén személyi joga a nemzetközi jogrend által elismert jogok nekiítélésén alapszik, ugyanezt kell alkalmazni a családnak, mint jogi személy esetében is. Az állam nem foganatosíthat a család felbomlására irányuló rendszabályokat anélkül, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával ellentétes lépéseket ne követne el. Szükséges tehát védelmezni a családot, és a társadalom építését elősegítő cselekedetekre és viselkedésmódokra buzdító képessége miatt az emberiség számára Jó Hírnek nyilvánítani.
7. A család a polgári társadalom központi sejtje. Természetesen fontos és figyelmen kívül nem hagyható a gazdasági szerepe, minthogy a legnagyobb emberi tőkét képezi, azonban küldetése magába foglal sok egyéb feladatot is. Mindenekelőtt természetes életközösség, olyan közösség, amely a házasságra épül és ezért minden más társadalmi közösségnél magasabb rendű összetartozást képvisel. Az államnak tehát tisztelni és védeni kell a családot, mint elsődleges társadalmi intézményt, mely a szubszidiaritás elve alapján elvárja az államtól, hogy ne avatkozzon bele azokba a kérdésekbe, amelyekhez elegendő a családi kezdeményezés. Az elmúlt évtizedekben a családra nézve igen negatív fordulat következett be, minthogy ugyanazok a támadások érték, mint amelyekkel az állam a «polgári társadalom» egyéb átmeneti szerveit is támadta, a meggyengítés, a megszüntetés és az ellenőrzéssel való próbálkozás módszereivel. Amikor az állam magának követeli a hatalmat, hogy szabályozza

a családi kötelekeket és olyan törvényeket írjon elő, amelyek nem veszik tekintetbe azt a természetes közösséget, ami a család, s ami nálánál előbbre való és magasabbrendűbb (vö. Arisztotelész Nikomakhoszi Etika, VIII, 15-20), akkor igen nagy a veszélye annak, hogy az állam felhasználja a családot a saját érdekei elérésére, ez pedig a védelmezés és a jogok megvédése helyett a család meggyengítéséhez és széteséséhez vezet. Az *Egyetemes Nyilatkozat* megelőzi az ilyen jellegű elhajlásokat. Elismeri a férfi és a nő jogát a **házassági közösség létesítésére** (vö. 16. cikkely, a) és a családalapításra. Ragaszkodik ahhoz a tényhez, hogy ez a «természetes és alapvető» sejt (16. cikkely, c) nemcsak az állam, hanem az egész társadalom védelmét megérdemli, ily módon az *Egyetemes Nyilatkozat* ezeket a tévutakat elkerüli.

8. A család, amelyet a *Nyilatkozat* elismer, a társadalom alapvető javát alkotja (vö. *Gaudium et spes*, n.52). A harmadik évezred küszöbén mégis fel kell fedeznünk, hogy a család irányában olyan félreérthető és hibás szemlélet van kialakulóban, amely vét a család természete ellen: ilyenkor identitásválságról beszélnek. Annak ellenére, hogy a családnak megvan a házasságon - mint eredetén és forrásán - alapuló azonossága, ma azt állítják, hogy ezt nem lehet meghatározni, hogy különféle családok, különféle családmodellek léteznek és azt akarják betáplálni az emberek agyába, hogy a családot érintő változások nagyon gyorsak és a felvehető formák variációja szinte végtelen. Sőt odáig mennek, hogy azt mondják, a család jövőjét illetően semmit sem lehet biztosítani. Minden a megegyezésen alapuló emberi tervezés és a törvényes támogatás gyümölcse lenne. Ha így állítjuk be a helyzetet, meggyengül egy természetes, biztos és tartós intézmény eszméje, pedig ez az intézmény megérdemli a társadalom védelmét. Ez a leszűkített antropológiai szemlélet - amely a családot úgy fogja fel, mint egy klubot, vagy társaságot, amelyet a pillanatnyi szeszélyek szerint hol létrehoznak, hol felosztatnak - megfosztja az embert a felelősség- és kötelességérzettől, a családi tűzhelyekben elhinti a legkisebb társadalmi egység felbomlásának csíráját, s mindennek az árát a gyermekek fizetik meg, mégpedig nem is olcsón. Maga a családeszme ellen intézett támadások oka abban a tényben rejlik, hogy sokan nem fogadják már el a «természeti törvény» eszméjét, sem pedig a természetes intézményeket. Valójában az igazi ok az, hogy elutasítják az Istent, a természeti törvény szerzőjét. Az emberek nem fogadják el az igazság dimenzióját és ez valójában elvezet az „Isten és az ember iránti érzék megfogyatkozásához” (*Evangelium vitae*, n.23). A személyes vélemény, a mellékes tényező számít. Ebből következik, hogy az együttélés minden lehetséges formáját, legyen az hetero-, vagy homoszexuális, bele lehet venni a családfogalomnak ebbe az értelmezésébe.
9. Emiatt az igazságválság miatt, emiatt az emberi ábránd miatt javasolhatták a világ különböző parlamentjeiben a tényleges közösség «családként» történő elismerését és a családdal egyező előnyök odaítélését. Valójában «tényleges» és nem jogilag megalapozott közösségről van szó. Néhány parlament a «tényt» akarja a jog fölé helyezni, s azt hozzák fel, hogy nem szabad

«megkülönböztetni» a homoszexuálisok közösségét, és azokét sem, akik nem óhajtanak házasságot kötni. Ennek a felfogásbeli zavarnak az a veszélye, hogy a házasság jelentéktelen társadalmi létesítménnyé válhat és ez tragikus lenne, mivel a házasság egyike természetes javainknak és a szocializáció legjobb eszköze. Hiánya negatívan befolyásolja az értékek átadását és igen sok kóros társadalmi jelenségnek lehet az oka. Különösen kell ügyelnünk arra, hogy az önkényes, közös megegyezésen alapuló és tényleges közösségek ne nyerjenek szentesítést a törvényhozásainkban.

10. A család elleni támadások ugyanazoktól a személyektől erednek, akik az emberi életet is megtámadják, mégpedig a két legmeghatározóbb pillanatában: a születéskor, mely a gyermek számára és a halál pillanatában, mely a beteg számára döntő momentum. Ez a párhuzamosság a család és az emberi élet elleni támadásokban nem meglepő, minthogy nincs élet család nélkül és nincs család élet nélkül. A család az emberi élet «bölcsője», ahogy II. János Pál kijelenti (vö. *Christifideles laici*, n.40). A család az, ahol az élet elkezdődik, fejlődik, beérik és a legmegfelelőbb módon elérkezik az élet végső határára. Ezért aki a családot támadja, az az emberi életet támadja, és aki a családot pártolja, vele együtt az emberi életet pártolja. Ezt a család és az élet közötti alapvető kapcsolatot egyértelműen fogalmazza meg az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata*, amely minden emberi lény méltóságának elismerése közvetlen és alapvető következményeként állítja az élethez való jogot, s ezt a 3. cikkely mondja ki: «Minden embernek joga van az élethez, a szabadsághoz és saját személye biztonságához».

11. **Az élethez való jognak ezt az alapelvét** - amely minden más jog alapja, minthogy minden körülmények között sérthetetlen, biztosított és védett - fejtette ki a *Gyermeki Jogok Nyilatkozata*, amelyet az Egyesült Nemzetek Szövetségének közgyűlése 1959. november 20-án elfogadott. Ennek alapján a gyermek, fizikai és értelmi érettség hiányában, védelemre és különleges ápolásra szorul, beleértve a kötelező jogi védelmet mind születés előtt, mind azután (vö. *Preambolo*). Ez az alapelv az emberi magzatot emberi lénynek tekinti létezésének első pillanatától, azaz a fogamzás percétől kezdve és nem a megszületéstől számítva. Ezt az elvet kell az emberi jogok nemzetközi védelmi rendszere alapjaként lefektetni.

12. A *Nyilatkozatból* kiindulva áttekintettük az emberi magzat alapokmányát. A megszületendő vajon személy, jogok szubjektuma, vagy egyszerűen emberi egyed? A nemzetközi pozitív jog (vö. *Gyermeki Jogok Nyilatkozata*, *Az Egyesült Nemzetek Szervezete Egyezménye a Gyermeki Jogokról*, *Az Emberi Jogok Amerikai Egyezménye* - a san joséi (Costa Rica/ szerződés) elismeri a magzatot, mint saját jogainak alanyát, amely jogok különböznek az anyától, vagy másokétól. Ez igazolja az egyházi tilalom kimondását, amikor a magzattal kapcsolatban önkényes cselekedeteket kívánnak végrehajtani, valamint védelmének és megsegítésének kötelességét. Mindazonáltal egyes országok

(Spanyolország, Amerikai Egyesült Államok) különbséget tesznek az emberi lény és a személy között. Az utóbbi csak a már megszületett lényel azonos, s ő a jogok alanya. A megszületendőt emberinek tekintik, de nem személynek. Védelmének fogalma, mint az anya jogait és magának az államnak az érdekeit biztosító állami jogosítvány jelenik meg. Ily módon létrejön egy az emberi lényeket fejlődésük különböző stádiumában igazságtalan megkülönböztető elv, s ez ellentmond magának a jognak. Tehát szükséges az emberi magzat alapokmánya alapján törvényt hozni, mindenekelőtt azokban az országokban, ahol téves megkülönböztetés van emberi lény és emberi személy között. Szükséges átgondolni és következetes törvényekbe átültetni azokat az erkölcsi követelményeket, amelyek megengedhetetlenek tartják a mesterséges megtermékenyítést, mind homológ, mind heterológ formában (vö. *Donum vitae*, II). Ezenkívül szükséges nyilatkozatba foglalni a magzat jogait: az élethez való jogot, a személyazonossághoz való jogot, az állam és a társadalmi védelemhez való jogot. A «megszületendő» nem lehet olyan manipulációk és támadások tárgya, amelyek az ő elpusztításához vezetnek. Nem méltó az emberi személyhez a magzat előállítás, valamint azok a beavatkozások, amelyeknek alávetik, mintha nem is emberi lény és emberi személy, hanem tárgy vagy eszköz lenne. Ennek magyarázata az, hogy a nemi aktuson kívüli bármilyen megtermékenyítés emberidegen tevékenységgel jár, illetve hiányzik belőle az a teljes és jelentős kifejeződés, ami maga a nemi egyesülés, és így az a megfogant lény méltóságával összeegyeztethetetlen (vö. *Donum vitae*, I.6 és II.4.a).

13. A család - mint az emberi élet bölcsője - a legalkalmasabb hely a betegek ápolására és arra, hogy végigkísérjük őket betegségük kimenetelében egészen a halálig. Ma készségesen ajánlják az emberhez «méltó halált» és ezzel tévesen igazolni és védelmezni kívánják az eutanázia alkalmazását a súlyos betegeknél. Szükséges itt az «emberi méltóság» fogalmának megfelelő értelmezése, ez alapvető az emberi igazságra és az emberi személy kiemelkedő értékét hangoztató antropológiára épült bioetikában. A «méltó halál» fogalma megköveteli a folytonos odafigyelést ahhoz, hogy ne váljon üres és szokványos kifejezéssé és mindenekelőtt figyelni kell a költség/nyereség **hasznossági kritériumra**, melynek alapján megadják vagy megtagadják a forrásokat az egészségügy területén. Ha az emberséget a hasznosság váltja fel, hogyan lehet az életnek önmagában értéke? A «méltóság» fogalmának elferdített használata az élet és a személy értékének eltorzítását leplezi. A méltósággal történő halálhoz való igazi jog feltételezi, hogy az ember saját méltóságával tudjon meghalni: nemességgel, elfogadással és derűvel; azaz «végig kell vinni az élet hivatalát a halálig» (Cicero, *Somnium Scipionis*, III,7). A köteles gondozással ellátott beteg a felelős szeretet különféle megnyilvánulásaiban részesül, mindenekelőtt a családban, a klinikákon és kórházakban, és azzal a méltósággal hal meg, hogy Isten szereti őt, szeretik a hozzátartozói és mindazok, akiknek el kell ismerniük az ő személyi méltóságát (vö. *Evangelium vitae*, n. 88; vö. 46-47, 67, 83).

14. Beszelnünk kell egy olyan szóról, amely a mai nyelvben egyre nagyobb fontosságot ölt: ez a «**globalizáció**». Ez a fogalom nem korlátozódik csak a népek egymás közötti gazdasági kapcsolatainak területére, hanem más dimenziók felé is nyitnia kell, mindig figyelemmel követve az erkölcsi követelményeket. Az Amerikai Zsinat összegezéseként közzé tett *Ecclesia in America* c. apostoli felhívásban II. János Pál így figyelmeztet: «Ha a globalizációt csak a piac törvényei irányítják és a hatalmasok érdekei szerint alkalmazzák, a következményei kizárólag negatívak lehetnek. Ilyenek például a gazdaságnak abszolút értékévé minősítése, a munkanélküliség, néhány közszolgáltatás lecsökkentése és színvonalának megromlása, a környezet és a természet pusztítása, a szegények és gazdagok közötti különbségek megnövekedése, az igazságtalan verseny, amely a szegény országokat egyre kiélezettebb alárendeltségi helyzetbe hozza» (n.20). Nyilvánvaló, hogy mindebben milyen fontos szerepe van a családnak. Azonkívül, ma globalizáción általában egy minden területre kiterjedő relativisztikus megítélési elvet értenek, választási folyamatot egymással összehasonlítható alternatívák között. A tárgyaknak ezzel a «közönyével» szemben meghatározóvá válik a tetszés, az előny, a hasznosság, a szükségesség szubjektív tekintetbevétele. Ez az értékelési és ítélezési kritérium áll az élet és a család mostani problémái mögött, ezek alkotják ennek a találkozóknak a témaanyagát: a válás, együttélés, abortusz, eugenetika, eutanázia. Ha közömbös a személy, akivel együtt él valaki, vagy a nemzett gyermek - mindenben csak a szubjektív preferencia számít -, akkor nem létezhet többé olyan választási elv, amely túlhaladja a körülményeket, az ösztönös reagálást. Ezzel a követelőző szubjektivizmussal szemben - amely az erkölcsi relativizmushoz vezet, a belőle eredő súlyos kockázatokkal együtt - újra központi helyet kell kijelölnünk, mintegy sarokkőként, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának, minthogy nyilvánvaló az a védelem, amit a családnak és az életnek biztosít.

Ajánlások

Ezek a végkövetkeztetések a következő ajánlások megfogalmazására sarkallnak:

1. A család és az élet védelmét mint a politikusok és törvényhozók számára központi kérdést kell tekinteni, hogy országaikban és a nemzetközi fórumokon védelmet nyújtsanak az alapvető értékeknek a hamis alternatívákkal szemben.
2. Befolyásolni kell a kormányokat, hogy a nemzetközi szervezetekhez és közgyűlésekhez irányított küldöttségeik valóban képviseljék minden országnak a család és az élet érdekében megnyilvánuló érzelmeit, tartsák szem előtt azt a magasztos elvet és azt az értékelést, amelyet kifejezésre juttatnak.
3. Elő kell mozdítani az *Evangelium vitae* enciklika megismerését és széleskörű elterjesztését. Ez a pápai körlevél a különleges figyelmet igénylő szegény, ártatlan és elhagyatott személyek prófétikus védelme. Az enciklika védelmezi a társadalom alapjait az individualizmus és a halál kultúrájának túlzásaival

szemben, amelyek egyre nagyobb mértékben fenyegetik a szegény népeket. Szuverénitásukat bizonyos fajta ideológiai invázióval sárba tiporják, amely megfosztja jogaitól a családot és az életet.

4. Határozottan szembe kell szállni az abortusz törvényesítésének bármilyen formájával és megkísérelni az erre lehetőséget nyújtó törvények folyamatos megváltoztatását, ahol ezek már léteznek. Az ilyen törvényhozói közegben fontos az állandó küzdelem és nem szabad belenyugodni az adott helyzetbe. Elkötelezettséget kell vállalni emellett a nemes és meghatározó ügy mellett, mert a törvények mindig módosíthatók jobb irányban.
5. Olyan törvényt kell pártolni, amelyek az emberi magzatot mint jogalanyt ismerik el, egyenrangúnak a már megszületett bármely más egyénnel és el kell utasítani azokat a törvényeket, amelyek a magzatot manipulálható tárgynak tekintik.
6. Érvényt kell szerezni annak, hogy a szexuális nevelési politikák a család és az élet értékeire épüljenek a szabadság tiszteletében és megfelelő módon való felhasználásában, amely kizárja a szexualitás «közönségessé tételét» és hogy ezek a politikák tartsák tiszteletben a szülőknek azon jogát, hogy megválaszthassák gyermekeik nevelését.
7. Felügyelni kell arra, hogy a társadalmi tájékoztatási eszközökben az élet és a család értékéről tisztelettel legyen szó és ezt az értéket a demokrácia alapjaként pártolják.
8. Törvényekkel kell fellépni a mesterséges megtermékenyítéssel kapcsolatban, szembe kell szállni a jelenlegi engedékenységgel, tájékoztató pontként a gyermek javát kell tekinteni, biztosítani az élethez, a családhoz és a személyazonosságához való jogát. Szükséges törvényt hozni az emberi magzat védelmében jogainak elismerésével, amelyek mint szubjektumot, emberi személyt megilletik őt.
9. Elő kell segíteni a fájdalom elleni küzdelmet akár a betegséget nem megszüntető, de a szenvedést enyhítő kezelések révén is és támogatni olyan köz- és egyéni létesítmények kiépítését, amelyek emberi, lelki és fizikai szempontból a magatehetetlenek és az úgynevezett utolsó szakaszban lévő betegek mellett állnak.
10. Fenn kell tartani a köz- és magán egészségügyi szolgáltatások szervezetét oly módon, hogy mindenki számára biztosítsa az élet és az egészség védelméhez jutás lehetőségét.
11. Felügyeletet kell gyakorolni az egészségügyi, orvosi és paramedicinális szakemberek képzése felett, hogy az figyelemmel forduljon a család, a megszületett és a felnövekvő gyermekek jogai felé és hogy gondos ápolást nyújtson a súlyos és a haldokló betegeknek.
12. Nemcsak a törvények előkészítését kell felügyelni, hanem a szabályzásokban megvalósuló gyakorlati alkalmazást is, oly módon, hogy a felhasználó adminisztratív dolgozók legyenek tudatában az erkölcsi elveknek és kritériumoknak, legyenek erre kiképezve.

13. Ellenőrizni kell az országos, a körzeti és a helyi adminisztráció működését, hogy a család és az élet érdekében előírt törvényeket, szabályokat és programokat betartsák.
14. Szem előtt kell tartani, hogy «a családpolitikának minden társadalmi politika tengelyének és motorjának» kell lennie (Evangelium vitae, n.90), el kell érni, hogy a parlamentek olyan törvényeket fogadjanak el, amelyek hiteles politikát folytatnak a családért, a szülők és a családi intézmények pozitív versenyével, legalább a következő területen:
 - egyenlő munkalehetőség és bérezés férfiak és nők számára;
 - a házastársak számára közös szabadságolási időszak biztosítása, hogy a család - mint életközösség - egysége megmaradjon és erősödjön;
 - lehetőség arra, hogy a házastársak egymástól nem nagy távolságban dolgozzanak;
 - segítő és támogató rendszerek kiépítésével megkeresni a kereteket, hogy a nőknek a családi tűzhelyen kívül végzett munkája - amire gyakran rákényszerülnek - ne menjen családi küldetésük rovására;
 - biztosítani a nőknek a terhesség ideje alatt a megfelelő szabadidőt, sőt szükség esetén a férj számára is;
 - elkerülni a nők hátrányos megkülönböztetését egy esetleges terhesség, vagy kisgyermekük gondozása miatt;
 - lehetőséget nyújtani az új családok számára lakás megvételére, vagy bérletére.
15. Támogatni kell az amerikai törvényhozóknak és politikusoknak az élet és a család védelmében létrehozott kontinentális szervezetét azért, hogy állandó és alkalmas keretet építsen ki a tájékoztatás, a tanácsadás és a közös kezdeményezések összehangolása számára.
16. Elő kell segíteni egy törvényhozókból álló többpárti bizottság megalakítását az életért, amely a gyakorlatba átviszi az Amerikai Törvényhozók és Politikusok mostani III. Találkozójának eredményeit és feladatait, és amely megnyit egy, az emberi élet javára történő megbeszélésekre és törvénykezési munkára alkalmas állandó helyet.
17. Elő kell mozdítani az életért és a családért való tevékenység kutatási és támogatási központjainak megszervezését.
18. A 2000. év jubileuma alkalmából Amerika minden országában a jelenlegihez hasonló vitákat és találkozót kell szervezni.

Mint Országaink Politikusai és Törvényhozói, tudatában vagyunk annak a nagy felelősségnek, amely vállainkon nyugszik és felmértük azokat a nagy kihívásokat, amelyekkel szembe kell néznünk a család és az élet megvédéséért.

De azt is tudjuk, hogy nem vagyunk minden forrás, segítség és erő nélkül. A Család és az Élet Ura velünk van. Krisztus hívása felénk, az amerikai egyház gyermekei felé, arra készit bennünket, hogy folytassuk politikusi és törvényhozói hivatásunk gyakorlását nyílt és elkötelezett párbeszédben, amely törődéseink és feladataink középpontjába a család javát helyezi. Ezt a célt népeink mély

ihlettségének figyelembevételével és az Egyház tanító hivatala tanítását és útmutatását híven követve érjük el. Ha így cselekszünk, válaszolunk a Szentatya hozzánk intézett jóságos felhívására, hogy újítsuk meg «erőinket, különösen a politikai és törvényhozói területeken, a család és az élet alapértékeinek érvényre juttatásával, fáradhatatlanul támogatva az élet transzcendentális méltóságát».

Fordította Rosta Lászlóné

FLORILEGIUM

Az ateizmus teoretikusai nem tétováznak istentagadásukat erkölcsaik alapelvévé tenni. Különös, hogy azok a filozófusok, akik számára Isten létezik, kishitűbbeknek mutatkoznak, és olyan etikát igyekeznek alkotni, amely lényege szerint független a tiszta ténylegességben Létezőtől, mint első elvétől, akit pedig minden filozófiának el kell ismernie, mint tőle független valóságot, elfogadva a transzcendensnek a kishitű lelkek világától teljesen független misztériumát.

Jacques Maritain

*

Ne hánytorgassuk föl annak a hibáit, akinek erényeit nem tudjuk követni.

Szent Jeromos